

## 3 Kända ombyggnader, förändringar och underhållsarbeten

### 3.1 Källor och litteratur

ATA, Ovansjö kyrka, Ovansjö socken, Gästrikland

Borg, Annelie, *Ovansjö kyrka. Antikvarisk kontroll vid konservatorsarbeten på kyrkliga inventarier*. Slutredovisning – Läns museet Gävleborg. Gävle 2002

Läns museet Gävleborg: Ärendearkivet

Riksantikvarieämbetet: Byggnadsregistret

Riksantikvarieämbetet: Kulturmiljöbild

Röing, Elsa, *Ovansjö kyrka. Antikvarisk kontroll vid fönsterrenovering, markarbeten och omputsning av sockel*. Slutredovisning – Läns museet Gävleborg. Gävle 2000

Swartling, Ingrid, *Ovansjö kyrka*, Uppsala 1978

### 3.2 Kronologisk förteckning

Årtal	Händelse	Källa
1200-tal	Uppgift om en kyrka av sten i Ovansjö vid århundradets mitt. Den ännu bevarade sydportalen i kalksten tillverkas under 1200-talet.	Swartling 1978
1400-tal	Flera om- och tillbyggnader samt restaureringar.	ATA
1646	Kyrkan västgavel förstärks med ankarband.	Swartling 1978
1647	En ny orgel av Cahman införskaffas och det gamla orgelverket kasseras.	Swartling 1978
1657	Klockstapeln av obekant ålder, repareras. Klockstapeln står troligen i kyrkogårdens sydvästra hörn.	Swartling 1978, ATA
1662	Predikstolen byggs av Evert Friis.	Swartling 1978
1665-67	Kyrkan förses med nya fönster. Oklart om fönstren är nyupptagna eller om de befintliga förstoras. Interiören vitlimmas. Nya bänkar tillkommer. Ett korskrank med pyramider tillverkas av Jöran Snickare.	Swartling 1978
1685	Den ännu bevarade västportalen i sandsten tillkommer. Eventuellt ombyggnad av västsidan.	Swartling 1978
1688	En klockstapel av trä uppförs och ersätter den äldre.	Swartling 1978
1690	Altaruppsatsen av Jochum Lütkenchwanger tillkommer. Korskranket förses med fler prydnader.	Swartling 1978
1695	Klockstapeln kläs in med bräder och taket läggs med spån.	Swartling 1978
1700-talet	Ett annex (för närvarande personal- och förrådsutrymme) byggs direkt nordost om kyrkan.	Läns- museets ärende- arkiv
1713	En läktare för kvinnor byggs på norra sidan. Orgeln av Cahman säljs till Årsunda kyrka. En ny orgel skänks enligt hörsägen av drottning Kristina.	Swartling 1978
1742	Korskranket förändras.	Swartling 1978

1743	Predikstolen påbyggs med trappans dörromfattning i form av kolonner virade med vinrankor.	Swartling 1978
1748	Korskranket målas av Johan Winge från Gävle.	Swartling 1978
Mitten av 1700-talet	En stiglucka på kyrkogården rivs.	Swartling 1978
1760-62	En genomgripande om- och tillbyggnad sker efter ritningar av Gävles stadsmurmästare Daniel Lundqvist. Delar av den medeltida kyrkans södra långvägg och östra gavel ingår i den nya kyrkobyggnaden. Tornet uppförs och västportalen från 1685 sätts in i tornets entré. Sakristian byggs i öster. Sakristians östra sida förses med en järnbeslagen portal från medeltidskyrkan. Fönstren har en järnkonstruktion med katedralglas. Fasaderna målas gula. Taket täcks med tegel. Kyrkorummet uppförs med ett tunnvalv. Interiören är enkel i ljusa färgtoner med vitkalkade väggar och valv. Bänkkvarteren är slutna. Läktarbröstningen utförs i tre delar med kraftiga listverk och omväxlande rektangulära fält med skurna blomornament och kvadratiska med rosor.	Byggnads- registret, Swartling 1978, ATA
1763	Kyrkogården utvidgas. En stiglucka byggs.	Swartling 1978
1765	Kyrkans bänkar och läktare målas.	ATA
1768	Bogårdsmuren görs högre.	Swartling 1978
1771	Reparation av valvet.	Swartling 1978
1774	Tegeltaket ersätts med spåntakstäckning p.g.a. läckageproblem.	ATA
1780	En bod av sandsten och tegel, uppförd någon gång på 1700-talet, förses med en dödska av driven koppar och betecknas som benhus.	Swartling 1978
1788	En andra stiglucka byggs.	Swartling 1978
1789	Orgelfasaden byggs efter ritningar av Jonas Ekengren.	Swartling 1978
1791	En materialbod av tegel uppförs. (Eventuellt det s.k. annexet.)	Swartling 1978
1795	Kyrkogården utvidgas.	Swartling 1978
1808	Reparation av valvet.	Swartling 1978
1826-28	Kyrkogården utvidgas.	Swartling 1978
1839	Kyrkan målas om från gul till vit.	ATA
1842	Bogårdsmurens spåntak avlägsnas.	Swartling 1978
1896-97	En omfattande restaurering av interiören sker efter ritningar av stadsarkitekten i Gävle, E.A. Hedin. Ett hjälmvalv tillkommer över koret och bryter upp tunnvalvet. Valvet dekorerar med i kalkfärg målad kassettindelning med blå bottnar och ljusbruna blommor och i övrigt en grågul färgton. De vitputsade väggarna målas med bröstning i mörkbrun oljefärg med ljusare brun färg ovanför. Ny öppen bänkinredning tillverkas. Bänkarna samt dörrsnickerier målas i ekimitation medan läktaren målas brun med förgyllda detaljer och grönmarmorade kolonner. Altarringen ersätts	Byggnads- registret, Borg 2002, ATA

	med en brunmålad balusteranordning. Orgeln tillverkas samma år efter Hedins ritningar. Fönstren förses med innerbågar av järn med diagonalställd blyspröjsindelning och glas i skiftande färgtoner, skärt, gult och grönt. I koret läggs ett golv av svarta och vita diagonallagda gjutna plattor medan långhuset redan har ett trägolv. Kortrappstegen utförs av cementmosaik. Ett värmesystem med värmekammare installeras under sakristian.	
1918	Elektrisk belysning installeras i kyrkan.	ATA
1924	Kyrkogården utvidgas åt väster.	Swartling 1978
1925-26	Begravningskapellet uppförs väster om kyrkan.	Byggnads- registret
1926	Korpyramiderna konserveras.	ATA
1940-tal	Annexet nordost om kyrkan byggs till och förlängs åt norr.	Läns- museets ärende- arkiv
1941	Kyrkogården utvidgas.	Swartling 1978
1942-44	Spåntaket på kyrkans södra sida samt sakristian läggs om.	ATA
1954	Kyrkogården utvidgas.	Swartling 1978
1960-tal	Annexet målas om med plastfärg.	Läns- museets ärende- arkiv
1962-64	Interiöra förändringar av arkitekt Johan Thomé. Valvet uppvisar sprickbildningar. Takstolskonstruktionen byggs om och förstärks med betongbalkar. Tornets och långhustakets spåntak byts ut mot kopparplåt. Fasaderna putsas om med tunnare slätputs för att framhäva väggarnas struktur. Den tidigare bruna kulören ersätts med en varm gråvit färgton. 1890-talets målningar avlägsnas och ersätts med ljus färg på väggar och valv. Altaruppsats och predikstol får sin originalfärgsättning i gul nyans. Läktaren och bänkarna målas i en svartgrön nyans och dekorationerna förenklas. Orgelfasaden målas brungul. Den gamla altarringen ersätts med en ny. Vapenhuset får nya innerdörrar av glas i järninfattning. Två runstenar muras in i vapenhusets vägg. De smidda kyrkfönstren i barockstil byts ut mot träfönster. Sakristian byggs om och får ett fönster med en glasmålning utförd av konstnär Sven Lundqvist. Vapenhuset förses med ett vindfång. Bänkarna i koret och under läktaren tas bort.	Byggnads- registret, Swartling 1978, Borg 2002, ATA
1963-65	Kyrkogården utvidgas åt norr fram till ån.	Swartling 1978
1964-65	Den tidigare altarringen ersätts med en nytillverkad. Ett nytt altare ersätter föregående. Orgeln byggs om.	Byggnads- registret, Swartling 1978
1966	Begravningskapellet renoveras och byggs om. Källaren grävs ut för att ge större utrymme och en kylanordning installeras i bisättningsrummet. En hiss för kisttransport mellan källarplan och kor installeras. En trappa byggs från absiden till källarplanet. En öppning tas upp i korgolvet för hissbordet och omgärdas av en barriär och ett räcke. Altaret flyttas längre in i absiden.	Byggnads- registret, ATA

	Toaletter installeras, ett smyckningsrum samt ett rum för omkomna vid olycksfall inreds. Ett redskapsrum inreds till sakristia. Valven förses med ny puts. Fönsterkarmar och –bågar byts ut till samma utseende. Ett vindfång byggs och förses med nya innerportar. Kapellet inreds med stolar och förses med ny armatur. Fasaderna putsas om, hängrännor av koppar monteras.	
1977	Kyrkan förses med en kororgel.	Läns- museets ärende- arkiv
1980-tal	Möbler för textilförvaring tillverkas och placeras i sakristians bottenvåning samt i det s.k. museirummet på övervåningen.	Läns- museets ärende- arkiv
1988	Västportalen konserveras av Slite Stenhuggeri.	Läns- museets ärende- arkiv
1990- talets början	Förråd och WC byggs i vapenhuset.	Läns- museets ärende- arkiv
1990-91	Begravningskapellet byggs till åt söder.	Byggnads- registret
2000	Kyrkan restaureras exteriört genom fönsterrenovering och putslagning av sockelns kc-bruk. Målning sker med silikatfärg i grå kulör efter 1961 års färgsättning. Fönstren målas med Ottossons linoljefärg i en mörkt gulgrå kulör från 1964 års renovering. Portar och fönsterluckor målas med svart linoljefärg. Tornluckorna stryks med dalbränd tjära. Markarbeten utförs för att förbättra vattenavrinningen. Annexet renoveras exteriört. Plastfärgen blåstras bort och putsen lagas med kalkbruk. Fasaden målas med en konsthartsfärg i samma kulör som plastfärgen. Benhuset restaureras, sockeln putslagas, dörrkarmarna och dörrbladet lagas och tjärstycks. Fasadjärnen mönjas och målas med svart linoljefärg. Stigluckornas socklar putslagas.	Röing 2000
2002	Konservering av orgelfasad, predikstol och diverse övriga inventarier.	Borg 2002